

พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย
ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Democratic Active Citizenship of Mahamakut Buddhist University Students

ละอองดาว ชาทองยศ¹, สุขพัฒน์ อนนท์จารย์² และ วีรณัฐ พรหมจักร³

Laongdao Chatongyots¹, Sukphat Anonchan², and Veeranuch Promjuk³

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: laongdao1717@gmail.com

Received April 18, 2024; Revised June 17, 2024; Accepted August 15, 2024

Abstract

This research aimed to: 1) study active citizenship in the democratic society of Mahamakut Buddhist University students; 2) analyze the behaviors and roles of active citizenship in the democratic society of Mahamakut Buddhist University students; and 3) propose guidelines for enhancing active citizenship in a democratic society of Mahamakut Buddhist University students using mixed-method research methodology. The data was collected by using a questionnaire with a reliability of 0.960 from a sample size of 397, and 10 key informants. The data from the questionnaire was analyzed using descriptive statistics, and the data from the in-depth interview was analyzed using content analysis. The results of the research were as follows: 1. The active citizenship in the democratic society of the Mahamakut Buddhist University was divided into 5 aspects, namely: 1) responsibility to society and service mind; 2) respect for individual rights; 3) acceptance of individual diversity; 4) participation; and 5) principle of equality. 2. The analysis results showed that the overall behaviors and roles of active citizenship in the democratic society of Mahamakut Buddhist University students were at a very high level. When considering the truth as a whole, it was at a high level, and when considering the expectation, as a whole, it was at a high level. 3. The guidelines for enhancing active citizenship in a democratic society for Mahamakut Buddhist University students were divided into 4 guidelines: 1) learning management outside the classroom; 2) having a variety of curriculum; 3) having an appropriate atmosphere; and 4) creating networks.

Keywords: active citizen; democracy; students

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพลเมืองที่ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) วิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองที่ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และ 3) เสนอแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองที่ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ใช้วิธีการผสมผสาน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม มีความเชื่อมั่น 0.960 กับกลุ่มตัวอย่าง 397 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน การวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามใช้สถิติเชิงพรรณนา แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. พลเมืองที่ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 5 ด้าน ได้แก่ 1) มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2) เคารพสิทธิ 3) ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) การมีส่วนร่วม และ 5) หลักความเสมอภาค 2. วิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองที่ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความเป็นจริง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาความคาดหวังโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3. แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองที่ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า มีแนวทางในการเสริมสร้างพลเมืองที่ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 4 แนวทาง คือ 1) การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน 2) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย 3) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และ 4) การสร้างเครือข่าย

คำสำคัญ: พลเมืองที่ตื่นรู้; ประชาธิปไตย; นักศึกษา

บทนำ

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา การสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยมีความสำคัญมากขึ้น พลเมืองมีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญ ๆ หลายอย่าง ตลอดจนกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญ เช่น การเลือกตั้ง ดังนั้นการทำให้พลเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ไม่ใช่เพียงแค่ให้ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ดำเนินการทางการเมืองเท่านั้น (Burikul et al., 2020) จากการที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย มาเกือบ 90 ปี มีรัฐธรรมนูญ 20 ฉบับ เกิดการปฏิวัติรัฐประหาร 13 ครั้ง จากปัญหาการต่อต้านรัฐบาลและการทุจริตทำให้เกิดความเสียหายทางการเมืองและสังคม การปฏิรูปการเมืองในอดีตเน้นโครงสร้างอำนาจทางการเมืองแต่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น เพื่อให้การเมืองมีเสถียรภาพควรคำนึงถึงพลังของพลเมืองที่มีความรู้และเข้าใจการเมืองในภาคพลเมืองร่วมด้วย (Tantisunthon, 2014) เพราะภาพในอดีตที่สังคมไทยเสื่อมศรัทธาต่อนักการเมืองและทำให้เกิดความเบื่อหน่ายขาดความน่าเชื่อถือในรัฐบาลและบุคคลที่มีอำนาจ พลเมืองที่เฉื่อยชาจึงไม่สนใจเข้าร่วมการเมือง (Maesincee, 2013) และในปัจจุบันประชาชนมองการเมืองเป็นเรื่องผลประโยชน์ของชนชั้นสูง ทำให้เบื่อหน่ายและไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง สภาวะดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในอนาคต (Chanthawan, 2016)

หลังรัฐประหาร พ.ศ. 2557 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการเมืองไทย จนถึง พ.ศ. 2563 มีการจัดการเลือกตั้งขึ้น คลสข. สร้างรัฐธรรมนูญใหม่ ที่ไม่เป็นประชาธิปไตย และตัดสิทธิยุบพรรคที่ไม่พอใจ ทำให้เกิดการชุมนุม มีอบ

โดยกลุ่มนิสิตและนักศึกษา กระจายไปยังนักเรียนระดับมัธยมศึกษา การเคลื่อนไหวนี้ส่งผลกระทบทันทีในสถาบันการศึกษาและสังคมอย่างแพร่หลาย (Ayuwat, 2020) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาเริ่มมีการเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น กลุ่มเยาวชนปลดแอก กลุ่มให้มันจบที่รุ่นเราเกิดขึ้น โดยใช้กิจกรรมทางการเมืองเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องปฏิรูปการศึกษา แสดงความเท่าเทียมทางเพศ สิทธิมนุษยชนและขจัดระบอบอำนาจนิยม การเคลื่อนไหวของเยาวชนพลเมืองตื่นรู้นี้ เป็นการแสดงออกที่แตกต่างจากอดีตและมีความสำคัญอย่างมาก การประท้วงเพื่อปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพ แสดงความเห็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพในสถาบันการศึกษา พยายามเผยแพร่แนวคิดการปฏิรูปเพื่อช่วยเพิ่มความตื่นรู้ทางการเมืองและสิทธิของนักเรียนภายในสถาบันศึกษาในประเทศไทย การเคลื่อนไหวของกลุ่มนักเรียนเลว ส่งผลให้คนรู้ถึงความสำคัญของประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ระบอบอำนาจนิยม และความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งเป็นแนวคิดเดียวกับผู้ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวนี้ถูกต่อต้านจากผู้มีผลประโยชน์ในระบอบอำนาจนิยม ด้วยการข่มขู่คุกคามและลดค่าในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ผู้ปกครองที่ไม่เห็นด้วย จึงกดดันและตัดขาดกับสมาชิกกลุ่ม ทำให้การเคลื่อนไหวชะงัก ขาดทุนทรัพย์ในการดำเนินกิจกรรม การเรียกร้องของกลุ่มดังกล่าวไม่ได้รับการตอบสนองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ได้รับการแก้ไขปัญหากลุ่มเริ่มเคลื่อนไหวเพื่อเป้าหมายและเพิ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ

จากปัญหาดังกล่าวสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับกลุ่มเยาวชนเหล่านี้ โดยส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะที่ดี ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม สร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้และเป็นพลเมืองโลก ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13) กำหนดเป้าหมายพลเมืองไทยที่พึงปรารถนาว่า เป็นพลเมืองที่มีวินัย ตื่นรู้ และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต มีความรู้ ทักษะ ทศนคติ และค่านิยมที่ดี มีสุขภาพกายและสุขภาพใจสมบูรณ์ มีจิตสาธารณะและเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนา มีวิทยาเขตและวิทยาลัยตั้งอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ นักศึกษามีทั้งพระภิกษุ และฆราวาส ซึ่งถือว่ามีความแตกต่างหลากหลายในทุกด้าน เช่น สังคมที่แตกต่างกัน วัยที่แตกต่างกัน เข้ามาเรียนรู้อยู่ในสถาบันเดียวกัน ใช้ชีวิตร่วมกัน จัดกิจกรรมด้วยกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยไม่มีปัญหา อุปสรรคใด ๆ เข้าใจซึ่งกันและกัน อยู่บนพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย โดยประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ นับว่าเป็นการผสมผสานประโยชน์ทั้งด้านการศึกษาและการพัฒนาจิตวิญญาณได้เป็นอย่างดี ฝึกปฏิบัติเพื่อให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงการนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้นักศึกษาอยู่ในศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ถือเป็นเครื่องมือทางการเมืองการปกครองของไทยในสมัยปัจจุบันได้เป็นอย่างดี เป็นไปตามวิสัยทัศน์ (Vision Statements) (Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus, 2014) คือ “ร่วมพัฒนาพลเมืองโลก ด้วยการผสานแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มั่นคง ให้ดำรงอยู่ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของมนุษย์ในอนาคต” ในขณะเดียวกันการนำหลักการประชาธิปไตยมาปรับใช้กับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์อาจเจอปัญหาและความท้าทายหลายประการ ได้แก่ โครงสร้างการบริหารที่เคร่งครัดและเป็นลำดับชั้น อาจขัดแย้งกับหลักการประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วม การมีประเพณีที่เน้นความเคารพและการปฏิบัติตามคำสอนของผู้ใหญ่ อาจเป็นอุปสรรคต่อการเปิดกว้างสำหรับการแสดงความคิดเห็น การฝึกฝนด้านการเรียนรู้และปฏิบัติธรรม อาจทำให้การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในกิจกรรมทางการเมืองหรือการบริหารมีความท้าทาย และการตัดสินใจตามหลักธรรมอาจไม่สอดคล้องกับการตัดสินใจตามเสียงข้างมากในหลักการประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีวิทยาเขตตั้งอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งแต่ละภาคมีลักษณะเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แตกต่างกัน

และเน้นการศึกษาทางพุทธศาสนาในแต่ละพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม จึงถือได้ว่าน่าสนใจที่จะเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์และเป็นแนวทางในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยประกอบด้วย 1. มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2. เคารพสิทธิ 3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4. การมีส่วนร่วม 5. หลักความเสมอภาค

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ วิทยาเขตอีสาน วิทยาเขตล้านนา วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ซึ่งมีประชากรเป็นจำนวน 1,894 คน จึงคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.95 และความคลาดเคลื่อน .05 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 330 คน เพื่อให้การเก็บข้อมูลของแบบสอบถามครอบคลุมสมบูรณ์ จึงเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 397 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมและบทบาทพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ จังหวัดนครปฐม วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอบเขตด้านเวลา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2566 – มกราคม 2567

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความหมายของประชาธิปไตย

Lipset (1964) ให้ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการเมืองที่เปิดโอกาส โดยใช้วิถีทางปกติธรรมดาทางรัฐธรรมนูญ ที่จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ปกครองได้ อีกทั้งยังเป็นกลไกทางสังคม ที่ช่วยให้มีการแก้ไขปัญหาในสังคม อันเกิดจากการตัดสินใจ ที่ขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ การปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตย จึงเท่ากับเปิดโอกาสให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้ใช้สิทธิพลของตน เข้ามำกำหนดการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ โดยการเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง

Kraiwichian (1975) ได้ให้ความหมายของ “ประชาธิปไตย” ว่า หมายถึง ระบบการปกครองประเทศระบอบหนึ่ง ซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน คำว่า “ประชาชน” หมายถึง ปวงชนเหล่านี้ย่อมมีสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบในการปกครองแผ่นดินอย่างเสมอภาคกัน ระบบประชาธิปไตยมีรากฐานเคารพในด้านการเคารพในความเป็นธรรม (Justice) เหตุผล (Reason) เมตตาธรรม (Compassion) ความศรัทธาในมนุษยชาติ (Faith in man) และเคารพในเกียรติภูมิแห่งมนุษยชน (Human dignity)

Wongsurawat (2000) กล่าวว่า “ประชาธิปไตย” มาจากภาษาอังกฤษว่า “Democracy” มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำคือ “Demos” แปลว่า ประชาชน และ “Keratein” แปลว่า “อำนาจ” เมื่อรวมเข้ากันแล้วมีความหมายว่า “อำนาจของประชาชน หรือประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ” เพราะฉะนั้น หลักการขั้นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยก็คือ การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคลความเสมอภาค และเสรีภาพในการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่ยึดอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคล มุ่งส่งเสริมคุณภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ได้แก่ สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และความยุติธรรม สนใจที่จะใช้สิทธิทางการเมืองในการดำเนินชีวิต

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความหมายของพลเมือง

“พลเมือง” เป็นคำสำคัญที่บันทึกไว้ในยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย “ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง” ในปี พ.ศ. 2554 ทำให้เห็นว่าในสังคมไทยนั้น มีความชัดเจนที่จะสร้างคนในทิศทางที่นำไปสู่การเป็น “พลเมือง” คำว่า “พลเมือง” นั้น มีปรากฏอยู่ในทุกระบบการปกครองของแต่ละประเทศ แต่จะมีบทบาทหน้าที่และบุคลิกลักษณะอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับระบอบทางการเมืองของรัฐนั้น ๆ (Tantisunthon, 2014) ความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องของการมีสิทธิ เสรีภาพ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตของชุมชน ในทางกฎหมายยังเป็นเรื่องที่เชื่อมระหว่างปัจเจกชนกับรัฐอีกด้วย (Burikul, 2008) จึงทำให้ทุกสังคมต้องการให้มีความเป็นพลเมืองเกิดขึ้นเพื่อจะได้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงให้กับประเทศชาติ ขณะที่พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยนั้นมีลักษณะเป็นเจ้าของประเทศที่มีอิสรภาพในการเลือกวิถีชีวิต มีสิทธิ เสรีภาพอย่างเสมอภาคกัน โดยจะต้องคำนึงถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และการใช้อิสรภาพควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม (Thaewanarumitkul, 2012) พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจะต้องเป็นผู้ที่มีสำนึกรับผิดชอบ ชื่อสัตย์ มีจิตสาธารณะ มีเหตุผล ใช้สิทธิเสรีภาพอย่างเหมาะสม ไม่ละเมิดผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม มีความกระตือรือร้นและให้ความสนใจต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

สรุปได้ว่า พลเมือง หมายถึง ผู้ที่มีจิตสาธารณะ มีคุณธรรม มีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนหรือกิจกรรมสาธารณะ เคารพความแตกต่างหลากหลาย ความเสมอภาค เคารพในสิทธิและหน้าที่ของตน มีความรู้ที่จะคิด วิเคราะห์กระทำในสิ่งดีที่สังคมของตนและทั่วโลกยอมรับ ปฏิบัติตนภายใต้กฎระเบียบของสังคม มีสำนึกในสันติวิธี ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและพร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้

Saengnil (2018) กล่าวว่าพลเมืองตื่นรู้ว่า หมายถึง พลเมืองที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และหลักธรรมของศาสนา แสดงออกถึงความสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนร่วม ลดละความเห็นแก่ตัวลงและมีจิตสาธารณะ (Reysen & Katzarska-Miller 2013) ความเป็นพลเมืองตื่นรู้เป็นคุณลักษณะสำคัญของทุกคนที่อยู่ร่วมกันในทุกสังคม รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองของประชาคมโลก มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ตระหนักถึงการมีส่วนร่วม ความเท่าเทียมและยุติธรรมทางสังคม เคารพและยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติและศาสนา (Lough & McBride, 2013) พลเมืองตื่นรู้ เป็นพลเมืองที่มีความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ เคารพและยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีจิตสาธารณะและยึดมั่น ในความยุติธรรม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก

สรุปได้ว่า พลเมืองตื่นรู้ หมายถึง บุคคลที่เข้าใจ ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ บทบาทของการเมืองภาคพลเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง กระทำด้วยความรับผิดชอบ ยึดมั่นในความยุติธรรม มีจิตสาธารณะในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

Thaewanarumitkul (2012) การเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรจะต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติ 6 ประการ คือ (1) รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ (2) เคารพสิทธิผู้อื่น (3) เคารพความแตกต่าง (4) เคารพหลักเสมอภาค (5) เคารพกติกา และ (6) มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาโดยเริ่มต้นที่ตนเอง

Office of the Secretariat of the Council of Education (2018) ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มี อิสระภาพ ควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีสิทธิเสรีภาพ ควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่าง และเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไป และการแก้ปัญหาของสังคมของตนเอง ประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยประชาชน หรือประชาชนปกครองตนเอง ประชาธิปไตยจึงไม่อาจประสบความสำเร็จได้ ถ้าประชาชนไม่มีความสามารถในการ ปกครองกันเองตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น ไม่ใช่เพียงแค่ มีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องเป็น “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตยด้วย กล่าวคือ มีสมาชิกของสังคมที่ใช้ สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา ประชาธิปไตยจึงจะประสบความสำเร็จได้ ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้ 1. มีอิสระภาพและพึ่งตนเองได้ 2. เคารพสิทธิผู้อื่น โดยใช้สิทธิเสรีภาพในระบอบ ประชาธิปไตยได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้อง เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น 3. เคารพความแตกต่าง ระบอบประชาธิปไตยให้สิทธิ และเสรีภาพ และยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนจึงมีความแตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่างนำมาซึ่งความแตกแยก “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้อง ยอมรับ และเคารพความแตกต่าง ของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ 4. เคารพหลักเสมอภาคพลเมืองจึงต้องเคารพหลักเสมอภาค เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่น และเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน 5. เคารพกติกาพลเมืองต้องเคารพกติกา และยอมรับผลของการละเมิดกติกา หากมีปัญหามีความขัดแย้งเกิดขึ้น ก็ต้องใช้วิธีทาง

ประชาธิปไตยและใช้กติกาในการแก้ไข 6. รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม พลเมืองต้องรับผิดชอบต่อสังคม และมองเห็นตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

สรุปได้ว่า พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย คือ พลเมืองที่มีเคารพสิทธิ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วม รับผิดชอบต่อสังคม และหลักความเสมอภาค

จากการทบทวนทฤษฎีและแนวความคิด ผู้วิจัยได้ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ที่สำคัญสรุปได้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2. ด้านเคารพสิทธิ 3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4. ด้านการมีส่วนร่วม 5. ด้านหลักความเสมอภาค

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชาการปกครอง (ภาคปกติ) จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ วิทยาเขตอีสาน วิทยาเขตล้านนา วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ซึ่งมีประชากรเป็นจำนวน 1,894 คน คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร ยามาเน (Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 จำนวน 330 คน เพื่อให้การเก็บข้อมูลของแบบสอบถามครอบคลุมสมบูรณ์ จึงเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 397 คน และสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างครบทั้ง 397 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยแบ่งออกเป็น กลุ่มอาจารย์ เช่น ประธานหลักสูตรหรืออาจารย์ผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนทางด้านรัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย และ วิทยาเขตร้อยเอ็ด มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 ท่าน และกลุ่มนักวิชาการ เช่น อดีตคณบดีคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการเมืองและการพัฒนา มหาวิทยาลัยรังสิต ประธานกรรมการสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม ภาคพิเศษ จังหวัดยะลา และ ที่ปรึกษาคณะกรรมการธรรมภิบาลจังหวัดเลย จำนวน 5 ท่าน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยแบบสอบถาม (Questionnaires) เกี่ยวกับการประเมินสถานการณ์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาเป็นเครื่องมือวัดและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาประกอบในการสร้างแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตั้งคำถามแบบปลายปิดและกำหนดข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามหลักของ Likert Scale 5 ระดับและนำแบบสอบถามเพื่อการวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และหาความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถาม ประกอบด้วย อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎี

บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและบริหารจัดการมหาวิทยาลัยบูรพา อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง และผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำจังหวัดอุดรธานี ได้ค่าระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.960 และแบบสัมภาษณ์ แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure interview) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของกลุ่มตัวอย่าง โดยขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง และขอความอนุเคราะห์หน่วยงานต้นสังกัดของกลุ่มตัวอย่างรวบรวมแบบสอบถามและจัดส่งทางไปรษณีย์คืนกลับผู้วิจัย จำนวน 397 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและบันทึกข้อมูลทั้งหมดเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการนัดวันเวลากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามวันเวลาทางออนไลน์ โดยวิธีการจดบันทึกและขออนุญาตทำการบันทึกภาพ บันทึกเสียงประกอบในระหว่างการสัมภาษณ์ และจึงนำข้อมูลดิบที่ได้เก็บรวบรวมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบไปด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (2) การวิเคราะห์หาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็นหรือ Modified Priority Need Index (PNI Modified) เพื่อระบุความต้องการจำเป็นจากสูตร PNI Modified

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและจดบันทึกเป็นข้อความจำเป็นประเด็นต่าง ๆ เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จากการสังเคราะห์พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยจากแนวคิด ทฤษฎี จาก 24 แหล่ง 18 องค์ประกอบ ได้องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 50 ขึ้นไป ดังนี้

1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา สังเคราะห์จาก 24 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 78 และทำการสังเคราะห์องค์ประกอบแต่ละด้านจาก 13 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 50 ขึ้นไป ได้แก่ 1) ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ 2) ยอมรับผลการกระทำของตน 3) ปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ และ 4) ตรงต่อเวลา

2. ด้านเคารพสิทธิ สังเคราะห์จาก 24 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 72 และทำการสังเคราะห์องค์ประกอบแต่ละด้านจาก 15 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 20 ขึ้นไป ได้แก่ 1) อำนาจซึ่งกฎหมายรับรอง 2) ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง 3) อำนาจอันชอบธรรม และ 4) อำนาจที่จะกระทำได้อย่างอิสระ

3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล สังเคราะห์จาก 24 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 67 และทำการสังเคราะห์องค์ประกอบแต่ละด้านจาก 6 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้แก่ 1) เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น 2) ไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น 3) รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น และ 4) รู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น

4. ด้านการมีส่วนร่วม สังเคราะห์จาก 24 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 61 และทำการสังเคราะห์องค์ประกอบแต่ละด้านจาก 15 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้แก่ 1) ร่วมตัดสินใจในการทำงาน 2) ปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการ 3) การติดตามตรวจสอบ ประเมิน และ 4) แก้ปัญหา

5. ด้านหลักความเสมอภาค สังเคราะห์จาก 24 แหล่ง คิดเป็นร้อยละ 56 และทำการสังเคราะห์องค์ประกอบแต่ละด้านจาก 9 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้แก่ 1) การบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ 2) การได้รับความเสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน 3) มีกฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน และ 4) การแบ่งปันโอกาสที่จะได้รับให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

ผลวิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมและรายด้าน

Table 1 Shows the results of the analysis of the reality and expectations of students regarding the behavior of democratically aware citizenship of Mahamakut Buddhist University students as a whole and in each aspect.

พฤติกรรมและบทบาทพลเมือง ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย (Behaviors and roles of aware citizens According to the democracy of university students Mahamakut Buddhist University)	ความเป็นจริง (Reality)				ความคาดหวัง (Expectations)			
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D	แปลผล	ลำดับ
ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา (Responsible side To society and have a volunteer spirit)	4.04	0.62	มาก (high)	2	4.33	0.55	มาก (high)	3
ด้านเคารพสิทธิ (Respect for rights)	3.90	0.64	มาก (high)	4	4.32	0.58	มาก (high)	4
ด้านยอมรับความแตกต่างหลากหลาย (Accepting differences various)	4.14	0.66	มาก (high)	1	4.40	0.58	มาก (high)	1

ด้านการมีส่วนร่วม (Participation)	3.85	0.77	มาก (high)	5	4.29	0.62	มาก (high)	5
ด้านหลักความเสมอภาค (Principle of equality)	3.99	0.70	มาก (high)	3	4.36	0.60	มาก (high)	2
ค่าเฉลี่ยรวม (Total average)	3.98	0.67	มาก (high)	-	4.34	0.58	มาก (high)	-

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่รู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองที่รู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านยอมรับความแตกต่างหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.62) และด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.77) และความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองที่รู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านยอมรับความแตกต่างหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.58) รองลงมาคือ ด้านหลักความเสมอภาค มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.60) และด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.62)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่รู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวม

Table 2 Show average standard deviation of the reality and expectations of students regarding democratically aware citizenship of Mahamakut Buddhist University students as a whole

รายการ (List)	ความเป็นจริง (Reality) (D)		ความคาดหวัง (Expectations) (I)		PNI _{Modified} (I-D)/D	ลำดับความ ต้องการจำเป็น (Order of needs)
	M	S.D	M	S.D		
ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา (Responsible side To society and have a volunteer spirit)	4.04	0.62	4.33	0.55	0.07	4
ด้านเคารพสิทธิ (Respect for rights)	3.90	0.64	4.32	0.58	0.42	1
ด้านยอมรับความแตกต่างหลากหลาย (Accepting differences Various)	4.14	0.66	4.40	0.58	0.06	5
ด้านการมีส่วนร่วม (Participation)	3.85	0.77	4.29	0.62	0.11	2
ด้านหลักความเสมอภาค (Principle of equality)	3.99	0.70	4.36	0.60	0.10	3
ค่าเฉลี่ยรวม (Total average)	3.80	0.67	4.34	0.58	0.08	-

จากตารางที่ 2 ความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่รู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เมื่อพิจารณาและจัดลำดับความสำคัญของความ

ต้องการจำเป็น เพื่อแสดงถึงความสำคัญของความเป็นจริงด้วยดัชนี $PNI_{Modified}$ ซึ่งจากการสำรวจ พบว่า โดยภาพรวมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.08 ด้านที่มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ สูงที่สุด คือ ด้านเคารพสิทธิ เท่ากับ 0.42 รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม เท่ากับ 0.62 ส่วนด้านที่มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ ต่ำสุด คือ ด้านยอมรับความแตกต่างหลากหลาย เท่ากับ 0.06

แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า

1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย การบูรณาการแนวความคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย 2) การสร้างเครือข่าย การสร้างความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่มคนกับภายนอก เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ในการส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา 3) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความเข้าใจ ทศนคติ พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้

2. ด้านเคารพสิทธิ พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย การบูรณาการแนวความคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย 2) การสร้างเครือข่าย การสร้างความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่มคนกับภายนอก เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ในการส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา และ 3) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความเข้าใจ ทศนคติ พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้

3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย การบูรณาการแนวความคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย 2) การสร้างเครือข่าย การสร้างความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่มคนกับภายนอก เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ในการส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา 3) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความเข้าใจ ทศนคติ พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้

4. ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย การบูรณาการแนวความคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย 2) การสร้างเครือข่าย การสร้างความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่มคนกับภายนอก เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ในการส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา 3) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมภายใน

ครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความเข้าใจ ทักษะคิด พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองดี

5. ด้านหลักความเสมอภาค พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองดี เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย 2) การสร้างเครือข่าย การสร้างความร่วมมือระหว่างบุคคล กลุ่มคนกับภายนอก เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ในการส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองดีให้กับนักศึกษา

อภิปรายผล

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า พลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการสังเคราะห์ พบว่า โดยภาพรวมทุกด้านที่นำมาเป็นกรอบแนวคิด อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ คือ ร้อยละ 50 ขึ้นไปทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา มีค่าร้อยละ 78 ด้านเคารพสิทธิ มีค่าร้อยละ 72 ด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีค่าร้อยละ 67 ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าร้อยละ 61 และด้านหลักความเสมอภาค มีค่าร้อยละ 56 อธิบายได้ว่าการจะเป็นพลเมืองดีจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในการสร้างความรับผิดชอบ การมีจิตอาสา การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง การยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และความเสมอภาคเท่าเทียมกันในสังคม เพราะจะส่งผลต่อการพัฒนาและการเสริมสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Samakoses (2017) กล่าวว่า “พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” มีความแตกต่างจากพลเมืองของระบอบอื่น พลเมืองจะมีคุณสมบัติอย่างไร จะเป็นไปตามที่ผู้มีอำนาจประสงค์จะให้ เป็น ขณะที่ระบอบประชาธิปไตยเจ้าของอำนาจสูงสุดคือประชาชน ดังนั้น ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจ จึงกำหนดชีวิตของตนเองได้ “ประชาชน” ในระบอบประชาธิปไตยจึงแตกต่างหลากหลายได้ เมื่อแตกต่างหลากหลายได้จึงต้องเคารพซึ่งกันและกัน และใช้กติกาในการแก้ปัญหา จึงจะสามารถอยู่ร่วมกันและปกครองกันตามวิถีประชาธิปไตยได้ งานวิจัยของ Ninlapha and Sutthirath (2023) เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐานของกิจกรรม วัตถุประสงค์ของกิจกรรม เนื้อหาของกิจกรรม กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pongphasuk (2015) ที่วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า

2.1 ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา พบว่า พฤติกรรมความเป็นจริงและความคาดหวังพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน ส่วนลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า มีความต้องการจำเป็น

ที่เร่งด่วนลำดับที่สี่ อธิบายได้ว่าเป็นเพราะสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ที่ขาดความสนับสนุนในการพัฒนาจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ระบบการศึกษาที่ไม่สามารถกระตุ้นความสนใจและความรู้สึกทางสังคมของนักศึกษา ขาดความเข้าใจในความสำคัญของจิตอาสา สภาพการเงินที่ท้าทายอาจทำให้นักศึกษาต้องมุงมั่นกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานหรือกิจกรรมทางการศึกษามากกว่า นักศึกษาบางคนอาจไม่ได้รับการชี้แนะและสนับสนุนจากครู ครอบครัว หรือบุคคลที่มีอิทธิพลที่สามารถกระตุ้นความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tharapwasu (2019) ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคม เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Lough and McBride (2013) พลเมืองดีรู้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และการศึกษาของ Office of the Secretariat of the Council of Education (2018) ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคม

2.2 ด้านเคารพสิทธิ พบว่า พฤติกรรมพลเมืองดีรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสมุทรราชวิทยาลัยด้านความเป็นจริงและความคาดหวัง จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนลำดับแรก อธิบายได้ว่าระบบการศึกษาและสภาพแวดล้อมที่มีการกีดกันหรือการถูกแยกจากกลุ่มทางสังคมโดยไม่มีเหตุผลที่ชัดเจน หรือการเลือกปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความแตกแยกและความไม่เคารพกัน พฤติกรรมที่ก่อวินหรือละเมิดสิทธิของนักศึกษา เช่น การแอบดูถูก การล่วงละเมิดสิทธิส่วนตัว การสื่อสารที่ไม่มีการเคารพ การถูกตัดออกจากการเข้าถึงข้อมูล หรือการไม่รับฟังความคิดเห็น กลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นที่ส่วนตนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Parnichparinchai and Parnichparinchai (2017) พบว่า นิสิตมีความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับมาก คือ มีความเท่าเทียมกัน เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม และมีส่วนรวม อีกทั้งงานวิจัยของ Phacharoen (2018) ศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย ในภาพรวมที่ระดับมาก พร้อมทั้งงานวิจัยของ Thawainin and Sukjairungwattana (2019) ได้พัฒนาแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัย พบว่า ระดับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง และระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า “การเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น อยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า พฤติกรรมพลเมืองดีรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสมุทรราชวิทยาลัย ด้านความเป็นจริงและความคาดหวังจากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนลำดับที่ห้า ทั้งนี้เป็นเพราะมหาวิทยาลัยมีความแตกต่างระหว่างบุคคลหลายประการ โดยบางครั้งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา และประสบการณ์ชีวิต ความแตกต่างในช่วงอายุอาจสร้างความไม่เข้าใจกันในมุมมองและความคิดเห็น และยากลำบากในการปรับตัว เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่ไม่มีความเป็นกันเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lough and McBride (2013) พบว่า พลเมืองดีรู้ต้องเคารพและยอมรับในความแตกต่าง มีจิตสาธารณะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม อีกทั้งการศึกษาของ Office of the Secretariat of the Council of Education (2018) กล่าวไว้ว่า ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เกิดจากการยอมรับความแตกต่าง พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาของสังคมของตนเอง และการศึกษาของ

Thaewanarumitkul (2012) กล่าวว่า พลเมืองในระบบประชาธิปไตยควรจะต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติสำคัญ คือ

1) รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ และ 2) เคารพความแตกต่าง

2.4 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า พฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตามความเป็นจริงและความคาดหวัง จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน ส่วนลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนลำดับที่สอง ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรหรือกิจกรรมยังไม่ได้มีความหลากหลายและน่าสนใจพอ รูปแบบการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ยังไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมเท่าที่ควร และช่องทางที่นักศึกษาสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังมีน้อย รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่ยังไม่เปิดโอกาสและเชื่อมโยงกับทุกคนในการเข้าไปมีส่วนร่วม ขาดการสนับสนุนจากครู เพื่อน หรือครอบครัวที่สามารถกระตุ้นและสนับสนุนการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ninlapha and Sutthirath (2023) พบว่า ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมหลังเรียน อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Sonwa, Jai-aree and Sujjasophon (2021) ที่พบว่าด้านพฤติกรรมและการปรับตัว ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน สังคมและการเมือง และมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ และตามแนวคิดของ Parnichparinchai and Parnichparinchai (2017) พบว่า นิสิตมีความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับมาก คือ มีความเท่าเทียมกัน เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนรวม

2.5 ด้านหลักความเสมอภาค พบว่า ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนลำดับที่สาม ทั้งนี้เป็นเพราะมีความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ขาดทรัพยากรการศึกษา หรือการแบ่งแยกทางการศึกษา การแบ่งปันอำนาจในการตัดสินใจ สถานภาพที่มีความไม่เท่าเทียมกันส่งผลให้ไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Thaewanarumitkul (2012) ได้กล่าวว่า การเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยควรจะต้องประกอบไปด้วย เคารพความแตกต่าง เคารพหลักเสมอภาค และมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา โดยเริ่มต้นที่ตนเอง อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Reysen and Katzarska-Miller (2013) ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ครอบคลุมถึงการมีส่วนร่วม ความเท่าเทียม เคารพและยอมรับในความหลากหลาย และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Lough and McBride (2013) พลเมืองตื่นรู้ เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ เคารพและยอมรับในความแตกต่าง มีจิตสาธารณะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า

3.1 ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า การเรียนรู้นอกห้องเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ในสถานการณ์ที่เป็นจริงผ่านกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการคิด การแสดงพฤติกรรมในการเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Asvapooositkul (2019) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ด้วยการบริการสังคมเป็นการบูรณาการทั้งความรู้และทักษะปรับเปลี่ยนวิธีคิดและพฤติกรรม การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เชื่อมโยงกับเนื้อหาที่กำหนด นักศึกษา ชุมชนผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องต่างก็ได้เรียนรู้และได้รับประโยชน์ 2) จัดการเรียนการสอนควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้

เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Mueanpiw (2018) สถานศึกษาควรบูรณาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 3) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ Thepayakul (2011) ควรมีการสร้างกลไกและประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

3.2 ด้านเคารพสิทธิ พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Rattanamuk (2014) กระบวนการทางการศึกษา เป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ 2) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ Office of the Secretariat of the Council of Education (2018) การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองโลก และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ และ 3) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความเข้าใจ ทักษะคิด พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harlap (2011) สภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อและทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมและการแสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของแต่ละบุคคล

3.3 ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Rattanamuk (2014) กระบวนการทางการศึกษา เป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ 2) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ Samakoses (2017) การสร้างพลเมืองตื่นรู้จะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น และ 3) การสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความเข้าใจ ทักษะคิด พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harlap (2011) สภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อและทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมและการแสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของแต่ละบุคคล

3.4 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Jongsathitwattana (2023) การศึกษาและการฝึกอบรม ส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ การรอบรู้ต่างวัฒนธรรม นำไปสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ 2) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความ

ร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ Thepayakul (2011) ควรมีการสร้างกลไกและประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และ 3) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมพบว่า สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความเข้าใจ ทักษะคิด พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harlap (2011) สภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อและทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมและการแสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของแต่ละบุคคล

3.5 ด้านหลักความเสมอภาค พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ Rattanamuk (2014) กระบวนการทางการศึกษา เป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ และ 2) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ Samakoses (2017) การสร้างพลเมืองตื่นรู้จะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

สรุปผล

พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 5 ด้าน คือ 1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2. ด้านเคารพสิทธิ 3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4. ด้านการมีส่วนร่วม และ 5. ด้านหลักความเสมอภาค เมื่อนำมาพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนตามลำดับ คือ ด้านเคารพสิทธิ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านหลักความเสมอภาค ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา และด้านยอมรับความแตกต่างหลากหลาย เพื่อให้ให้นักศึกษามีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ทั้ง 5 ด้าน จึงมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ใน 4 แนวทางคือ คือ 1. การเรียนรู้นอกห้องเรียน 2. การมีหลักสูตรที่หลากหลาย 3. การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และ 4. การสร้างเครือข่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้เป็นประโยชน์

1. สถาบันการศึกษาควรมีการสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม โดยควรมีแผนงานหรือโครงการงบประมาณที่ชัดเจนในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เช่น องค์การนักศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การเสนอหลักสูตรการฝึกอบรมที่นักศึกษาสนใจ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากนักศึกษา

การเข้าไปร่วมตัดสินใจและการเข้าไปใช้ความช่วยเหลือในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพราะสถาบันการศึกษาเป็นสถานที่ที่นักศึกษาได้รับการสนับสนุนในการเติบโตและพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่

2. มหาวิทยาลัยควรพิจารณาในการเพิ่มเนื้อสาระวิชา/หน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับระบบประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น

3. มหาวิทยาลัยควรเน้นและให้ความสำคัญในการลงมือปฏิบัตินอกห้องเรียน อาทิ การศึกษาดูงาน กิจกรรมฝึกปฏิบัติภาคสนาม เช่น การสังเกตการณ์เวทีสาธารณะ/การรับฟังความคิดเห็นชุมชนในเหตุการณ์จริง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

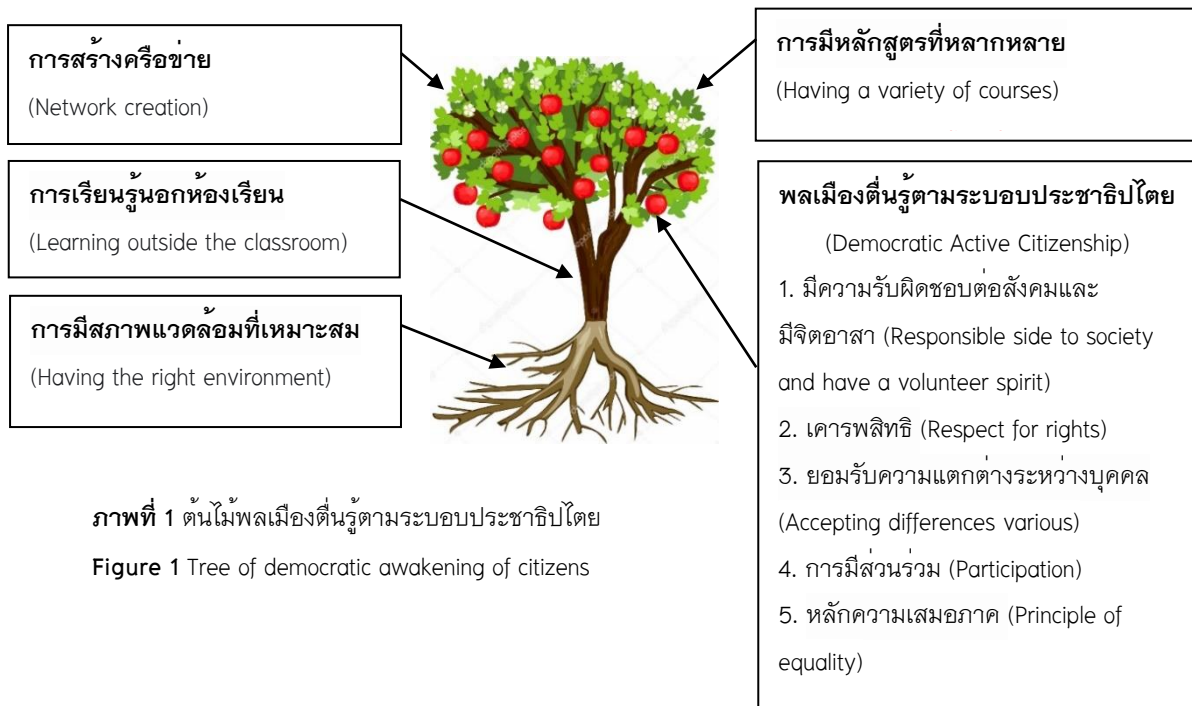
1. ควรมีการศึกษาวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and development) เกี่ยวกับการนำแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการเรียนรู้

2. ควรมีการศึกษาวิจัยในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับปัจจัย วิธีการและเทคนิคในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้

3. ควรมีการศึกษาวิจัยในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เช่น ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา ทั้งของภาครัฐและเอกชน เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ให้มีความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม

องค์ความรู้ใหม่

สิ่งที่ค้นพบใหม่ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2. ด้านเคารพสิทธิ 3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4. ด้านการมีส่วนร่วม 5. ด้านหลักความเสมอภาค และมีแนวทางในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย คือ 1. การเรียนรู้นอกห้องเรียน จะช่วยให้นักศึกษาสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาเปลี่ยนแปลงเป็นความเข้าใจและทักษะในการเรียนรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ 2. การสร้างเครือข่าย จะเชื่อมโยงและรวมกลุ่มของนักศึกษาหรือองค์กร เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 3. การมีหลักสูตรที่หลากหลาย จะช่วยให้นักศึกษาสามารถเลือกเส้นทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมและตรงกับความสนใจ 4. การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เป็นการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาต่อไปของนักศึกษาหรือองค์กรได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ดังแผนภาพที่ 1

References

- Asvapoositkul, P. (2019). Service learning in the library and information science curriculum. *Journal of Library and Information Science Srinakharinwirot University*, 12(1), 98–111. <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/jlis/article/view/11532>
- Ayuwat, T. (2020). *Student flash mob: Criminology perspective*. In Compilation Book Article at the National Legal Social Science Conference (pp. 215–225), Topic: “New Imagination Landscape of Thai jurisprudence”. <https://www.law.cmu.ac.th>
- Burikul, T. (2008). *The role of civic development (Civic Education) for sustainable democracy: Thai–German experience exchange*. In Presented at a seminar on Thursday, February 7, 2008, organized by the Institute in Collaboration with the Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, and the Friedrich Ebert Foundation.
- Burikul, T. et al. (2020). *Study of citizenship behavior for Thai society*. <https://www.kpi.ac.th/knowledge/book/data/1108>
- Chanthawan, N. (2016). Democratic Citizenship: A case study of undergraduates at the main campus of Ramkhamhaeng University. *Academic Journal Phra Nakhon Rajabhat University*, 7(1), 103–104. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJPU/article/view/63497>

- Harlap, Y. (2011). *Road to global citizenship*. UNICEF, and The University of British Columbia.
<https://ctlit.ubc.ca/files/2011/05/rgctoolbook.pdf>
- Jongsathitwattana, K. (2017, Feb 28). *The new human species active citizen*. Post Today.
<https://www.posttoday.com/life/life/482995>
- Kraiwichian, T. (1975). *Democracy*. Royal Thai Survey Department Printing House.
- Lipset, M. S. (1964). *Religion and politics in the American past and present in religion and social conflict*. Oxford University Press.
- Lough, B. J., & McBride, A. M. (2013). *Navigating the boundaries of active global citizenship*. Transactions of The Institute of British Geographers.
- Maesincee, S. (2013). *The world changes, Thailand adjusts*. Krungthep Turakij.
- Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus. (2014). *Annual report 2014*.
<https://www.mbuslc.ac.th/web/wp-content/uploads/published>
- Mueanpiw, N. (2018). The developing of Thai citizens for global citizens in Thailand 4.0. *Journal of Education Chulalongkorn University*, 46(3), 86–99.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/148072>
- Ninlapha, K., & Sutthirat, C. (2023). The development of learning activities by social learning service in order to enhance participation citizen of active citizenship for grade 6 students. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(1), 177–196. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/257691>
- Office of the Secretariat of the Council of Education. (2018). *Guidelines for promoting global citizenship (Global Citizenship): International experiences*. Office of the Secretariat of the Council of Education.
- Parnichparinchai, T., & Parnichparinchai, J. (2017). Citizenship of undergraduate students in Naresuan University. *The Golden Teak: Humanities and Social Sciences Journal (GTHJ)*, 23(1), 1–13. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/article/view/89236>
- Phacharoen, W. (2018). Characteristics of good citizenship in a democratic society of students. Maejo University. *Journal of Nakhon Lampang Sangha College*, 7(2), 115–127.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NBJ/article/view/252932>

- Pongphasuk, S. (2015). *The administration for characterization of citizenship in student at school under municipality*[Doctoral dissertation, Silpakorn University].
<https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/20060>
- Rattanamuk, S. (2014). *Learning through social service and creating socially conscious. citizenship: Report on research results*. Volunteer Graduate Office Thammasat University.
- Reysen, S., & Katzarska-Miller, I. (2013). A model of global citizenship: Antecedents and outcomes. *International Journal of Psychology*, 48(5), 858–870.
<https://doi.org/10.1080/00207594.2012.701749>
- Saengnil, N. (2018). *Strategies for enhancing global citizenship characteristics in students. Secondary school Nan Province*[Doctoral dissertation, Chiang Mai Rajabhat University].
<http://cmuir.cmru.ac.th/handle/123456789/1886>
- Samakoses, V. (2017). *Education to create citizenship*. <http://www.moe.go.th/>
- Sonwa, S., Jai-aree, A., & Sujjasophon, R. (2021). The synthesis of human resource development process to a democratic community. *Journal of Politics and Governance*, 11(3), 45–65.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jopag/article/view/256580>
- Tantisunthon, T. (2014). *Citizens, human rights and democracy*. Institute Educational policy under the Foundation for the Promotion of Educational Policy.
<https://kpi-lib.com/library/books/kpibook-31100/>
- Thaewanarumitkul, P. (2012). *Civic education*. Nanmeebooks.
<https://kpi-lib.com/library/en/books/kpibook-19662/>
- Tharapwasu, S. (2019). Development of students' citizenship characteristics in educational Management under education 4.0 in Suan Sunandha Rajabhat University. *Journal of Educational Administration Silpakorn University*, 10(1), 874–887. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EdAd/article/view/213869>
- Thawainin, P., & Sukjairungwattana, T. (2019). Guidelines of educational management for citizenship of undergraduate student, Silpakorn University. *Veridian E Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences, and Arts)*, 12(5), 1585–1603.
<https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/203945>

Thepayakul, R. (2011). Citizenship Education. *Journal of Democratic Learning*, 3(9).

http://www.curriculumandlearning.com/upload/EPUB/citizenship_1441926096.pdf

Wongsurawat, K. (2000). *Basics of political science and politics in the 21st century*[Master's thesis, Thammasat University].

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Harper and Row.